

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Пантелеймонов А. В.

_____

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Макроекономіка

рівень вищої освіти бакалавр

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 051 Економіка

освітня програма Економіка та економічна політика

вид дисципліни нормативна

факультет економічний

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

“22” червня 2018 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д.е.н., проф. Соболев В.М., проф. кафедри економічної теорії та економічних методів управління,
к.е.н., доц. Соболева М.В., доц. кафедри економічної теорії

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від “01” червня 2018 року № 10

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

_____
(підпис)

Гриценко А.А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

економічного

_____
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “21” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____
(підпис)

Євтушенко В.А.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Макроекономіка» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалаврів спеціальності 051 Економіка

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни - ознайомлення з теоретичними основами організації галузевих ринків, виявлення засад їх функціонування і розвитку конкурентного середовища, набуття практичних навичок аналізу стратегічної взаємодії фірм і механізму державного управління галузевими ринками.

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни:

- пошук, аналіз і оцінка джерел інформації для проведення аналізу конкурентного середовища на відповідних галузевих ринках;
- розробка стратегій розвитку і функціонування підприємств, організацій та їх окремих підрозділів у мінливому конкурентному середовищі;
- розробка заходів щодо підвищення ефективності економічних процесів в галузі та реалізації конкурентних засад економічної діяльності.

1.3. Кількість кредитів - 5

1.4. Загальна кількість годин - 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2 -й
Семестр	
4 -й	4 -й
Лекції	
32 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
86 год.	116 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

У результаті освоєння дисципліни студент повинен:

Знати:

закономірності функціонування сучасної економіки на макрорівні;

основні поняття, категорії та інструменти економічної теорії;
 основні моделі, що описують макроекономічні процеси;
 основи побудови, розрахунку і аналізу сучасної системи показників, що характеризують діяльність господарюючих суб'єктів на макрорівні

Вміти:

аналізувати у взаємозв'язку економічні явища, процеси та інститути на макрорівні;
 використовувати джерела економічної інформації;
 аналізувати та інтерпретувати дані вітчизняної і зарубіжної статистики про соціально-економічних процесах і явищах;
 виявляти тенденції зміни соціально-економічних показників;
 здійснювати пошук інформації за отриманим завданням, збір, аналіз даних, необхідних для вирішення поставлених економічних завдань;
 прогнозувати на основі стандартних теоретичних моделей розвиток економічних процесів та явищ на макрорівні;
 представляти результати аналітичної та дослідницької роботи у вигляді виступу, доповіді
 мати навички (придбати досвід) макроекономічного моделювання, оволодіти основними принципами і методами побудови та аналізу макроекономічних моделей

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до макроекономіки

Предмет макроекономіки. Становлення та розвиток макроекономіки. Співвідношення макроекономічного і мікроекономічного аналізу.

Основні макроекономічні поняття.

Цілі макроекономічного аналізу. Макроекономічна статика і динаміка. Короткостроковий і довгостроковий періоди.

Агрегування економічних суб'єктів і економічних показників. Агреговані ринки: реальний ринок, фінансовий ринок, ринок праці. Моделювання.

Екзогенні та ендегенні змінні. Макроекономічні моделі, їх види. Рівновага в макроекономічних моделях.

Економічні суб'єкти: мотивація поведінки. Кругообіг витрат і доходів як відображення взаємозв'язків між макроекономічними агентами і макроекономічними ринками. Схеми кругообігу без урахування і з урахуванням фінансових потоків у закритій та відкритій економіці.

Рівновага потоків і рівновага запасів. Метод вилучень (витоків) та ін'єкцій. Заощадження, імпорт, податки як вилучення. Інвестиції, експорт і державні видатки як ін'єкції.

Реальний і монетарний макроекономічний аналіз. Номінальні і реальні величини. Поняття «закритої» і «відкритої» економіки.

Макроекономічна політика та її види. Актуальні проблеми сучасної макроекономіки.

Тема 2. ВВП та його вимірювання

Національна економіка та її елементи: функціональні, галузеві, територіальні. Цілі її розвитку. Національне багатство як найважливіша соціально-економічна категорія, що використовується для оцінки економічного потенціалу та рівня економічного розвитку країни. Значення показників національного багатства для вимірювання накопичених результатів виробництва, оцінки рівня економічного розвитку і могутності держави.

Еволюція наукових підходів до дослідження суспільного відтворення. Кругообіг річного продукту і доходів в «Економічній таблиці» Ф. Кене. К.Маркс про сутність

суспільного відтворення. Просте, розширене і звужене відтворення. Відтворення економічних основ існування домашніх господарств, підприємств і держави.

Міжгалузевий баланс. Структурні умови національного відтворення в моделі міжгалузевого балансу В. Леонтьєва (матриця «витрати – випуск»).

Вимірювання результатів економічної діяльності. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Валовий національний дохід (ВНД). Резидентні та нерезидентні інституційні одиниці. Чистий дохід факторів виробництва, отриманий з-за кордону.

Валовий внутрішній продукт: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Кінцевий і проміжний продукт. Методи розрахунку ВВП по доданій вартості, за доходами і видатками. Основна макроекономічна тотожність. Принцип рівності величини ВВП, розрахованого на основі різних методів.

Галузева і секторальна структури національної економіки. Структура виробництва ВВП різних країн: частки промисловості, сільського господарства, сфери послуг. Реальний і фінансовий сектори. Поняття прогресивної галузевої структури національної економіки. Первинний, вторинний і третинний сектори економіки. Економіка послуг. Інформаційна економіка. Необхідність структурної перебудови української економіки.

Тіньова економіка. Проблеми обліку натурального виробництва і тіньової економіки.

Система національних рахунків (СНР). СНР: історичний екскурс. Взаємозв'язок макроекономічних показників в системі національних рахунків (СНР): ВВП, чистий внутрішній продукт, валовий національний дохід (ВНД), особистий наявний дохід, національне багатство.

Фактичний і потенційний ВВП. Номінальний і реальний ВВП. Індукування: індекс споживчих цін, дефлятор ВВП. Види цінних індексів: індекс Ласпейраса і індекс Пааше.

Макроекономічні індикатори та індекси (індикатори зайнятості, індикатори інфляції та вартості життя, номінальна і реальна ставки відсотка, платіжний баланс, індекси випереджальних, запізнених індикаторів та індикаторів збіги та ін). Динаміка основних макроекономічних показників в Україні.

Чистий економічний добробут суспільства. Особливості макроекономічної ситуації в різних країнах.

Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS

Методологічні та історичні передумови аналізу макроекономічної рівноваги. Часткова та загальна економічна рівновага. Сутність загальної рівноваги: історія питання (Ф. Кене, Ж.-Б. Сей, К. Маркс, Л. Вальрас).

Проблема стабільності рівноваги. Закон Сея. Абсолютна еластичність цін і зарплати.

Макроекономічна рівновага в неокласичній інтерпретації. Дія механізмів саморегуляції ринкового господарства в умовах досконалої конкуренції. Довгостроковий період.

Макроекономічна рівновага в моделі AD-AS. Сукупний попит (AD) і його складові. Крива сукупного попиту. Особливості сукупного попиту, його загальні риси і відмінності від попиту на окреме благо. Цінові фактори сукупного попиту: ефект відсоткової ставки (ефект Кейнса), ефект багатства (ефект Пігу) і ефект імпортих закупівель (ефект Манделла-Флемінга). Нецінові чинники сукупного попиту.

Сукупна пропозиція (AS) в коротко- і довгостроковому періодах. Характер кривої сукупної пропозиції та фактори, що впливають на сукупне пропонування. Кейнсіанська та класична модель сукупної пропозиції.

Фактичний і потенційний ВВП. Фактори, що визначають величину потенційного ВВП. Взаємодія сукупного попиту і сукупної пропозиції.

Модель AD-AS. Евристичні можливості моделі AD-AS. Шоки попиту і пропозиції. Ринкова рівновага в російській економіці. Порушення рівноваги між сукупним попитом і сукупною пропозицією в економіці України.

Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест

Кейнсіанська та неокейнсіанська критика ринкової саморегуляції.

Необхідність державного регулювання ринкового господарства в умовах недосконалої конкуренції в короткостроковому періоді.

Кейнсіанський аналіз споживання і заощадження. Використання особистого доходу на споживання та заощадження. Кінцеве споживання. Фактори, що впливають на споживання та заощадження. Психологічна схильність до споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. «Загадка» середньої схильності до споживання (APC). Гранична схильність до споживання та заощадження, їх взаємозв'язок.

Функція споживання: змістовна сторона та графічна інтерпретація.

Споживчий вибір і його концепції. Кейнсіанська теорія споживання та основний психологічний закон. Межчасовий споживчий вибір І. Фішера. Міжчасове бюджетне обмеження. Зміна реальної процентної ставки. Ефект доходу і ефект заміщення.

Теорія «життєвого циклу» Ф. Модільяні.

Теорія перманентного доходу М. Фрідмена.

Неокласична функція споживання.

Функція заощадження: зміст та графічна інтерпретація. Співвідношення споживання та заощаджень в сучасній Україні.

Попит на інвестиційні блага. Кейнсіанська і неокласична концепції попиту на інвестиції. Визначення оптимального обсягу капіталу.

Модель сукупних витрат і доходів («кейнсіанський хрест»). Зміни національного доходу під впливом змін у споживанні, інвестиції і державні витрати. Поняття акселератора і мультиплікатора в економіці. Інвестиційний мультиплікатор.

Інфляційний розрив. Дефляційний розрив. Рівновага між інвестиціями і заощадженнями – найважливіша умова макроекономічної рівноваги. Модель S–I. «Парадокс ощадливості».

Проблеми перетворення заощаджень в інвестиції в сучасній Україні.

Тема 5. Грошовий ринок та банківська система

Гроші: поняття, функції. Історичний процес еволюції грошей. Концепції походження грошей. Види та сучасні форми грошей. Грошові теорії (металістична, номіналістична, кількісна).

Принцип нейтральності грошей.

Попит на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші. Основні теоретичні моделі попиту на гроші: класична кількісна концепція попиту на гроші, кейнсіанська концепція попиту на гроші, монетаристська концепція попиту на гроші. Теорія переваги ліквідності. Трансакційний мотив попиту на гроші попит на гроші з мотивів обережності, спекулятивний мотив попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Грошова маса та грошові агрегати. Гроші у вузькому сенсі слова. «Квазі-гроші». Монетарне правило. Структура грошової маси в Україні і в розвинених країнах. Пропозиція кредитних грошей комерційними банками. Банківські резерви та їх види.

Кредитна мультиплікація. Банківський (депозитний) мультиплікатор. Рівновага на грошовому ринку. Процентна ставка як альтернативна вартість грошей. Номінальна і реальна процентна ставка. Зв'язок між номінальною та реальною ставками відсотка: рівняння І. Фішера. Короткострокова і довгострокова криві грошової пропозиції.

Формування довгострокової кривої пропозиції в залежності від тактичних цілей Центрального банку.

Поняття банківської системи. Дворівнева банківська система. Центральний банк та його основні завдання та функції. Роль комерційних банків в економіці. Активні та пасивні операції банків.

Спеціалізовані кредитно-фінансові установи та їх основні форми.

Ринок цінних паперів. Цінні папери, їх основні ознаки та функції. Основні види цінних паперів. Первинний і вторинний ринки цінних паперів. Ринковий курс цінних паперів та фактори, що його визначають. Формування портфеля активів. Модель Баумоля-Тобіна. Ринок цінних паперів в Україні.

Тема 6. Модель Хікса IS-LM

Поняття спільної рівноваги товарних та фінансових ринків.

Побудова кривої IS як результату взаємодії між ставкою відсотка і доходом: функція інвестицій, «кейнсіанський хрест».

Побудова кривої LM: характеристика стану ринку грошей. Модель переваги ліквідності. Модель ринку позичкових коштів.

Чутливість економічних змінних. Коефіцієнт чутливості інвестицій до зміни процентної ставки. Чутливість чистого експорту до динаміки процентної ставки. Чутливість попиту на гроші до динаміки ринкової ставки відсотка. Чутливість попиту на гроші до динаміки ВВП.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика в моделі IS-LM: ефект витіснення. Монетарна політика в моделі IS-LM. Аналіз коливань економічної активності за допомогою моделі IS-LM. Наслідки грошово-кредитної і фіскальної політики.

Інвестиційна та ліквідна «пастки». Відносна ефективність бюджетно-податкової і грошово-кредитної політики. Економічна політика у моделі AD-AS і IS-LM при змінах рівня цін.

Тема 7. Макроекономічна нестабільність

Диспропорційність і циклічність економічного розвитку. Економічний (діловий) цикл: поняття, фази. Двофазова і чотирьох фазова моделі циклу економічної кон'юнктури. Поведінка макроекономічних показників за фазами економічного циклу. Характеристики економічного циклу: проциклічні, контрциклічні і ациклічні показники.

Основні типи економічних параметрів: випереджальні (провідні), запізнілі (відсталі) та ті, що збігаються (відповідні).

Різноманіття циклічних коливань економіки. Види економічних циклів: короткострокові, середньострокові, будівельні. Великі економічні цикли («довгі хвилі», цикли Н. Д. Кондратьєва).

Цикл і тренд. Матеріальна основа економічних циклів: багатоманітність концепцій. Сучасні теоретичні концепції економічного циклу. Детерміністичний і стохастичний підходи до пояснення причин виникнення циклів.

Модель економічного циклу Самуельсона-Хікса. Неокласичні теорії бізнес-циклу. Теорія недосконалої інформації. Політичні шоки як джерело імпульсу для бізнес-циклу. Теорія реального бізнес-циклу.

Економічні кризи та їх типи. Специфіка сучасних економічних криз. Стагфляція і слампфляція. Світові економічні кризи та їх сучасні особливості.

Економічні і соціальні наслідки економічних криз та циклічності розвитку.

Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття

Поняття ринку праці та робочої сили. Основні особливості ринку праці та його відмінності від інших ринків ресурсів. Суб'єкти економічних відносин на ринку праці. Залежність динаміки ринку праці від співвідношення ринкового попиту на робочу силу і пропозиції робочої сили.

Основні функції ринку праці: економічна і соціальна.

Фактори ринкового попиту на ресурси праці. Фактори, що впливають на пропозицію трудових послуг.

Зайнятість і безробіття. Економічно активне (самодіяльне) і економічно неактивне населення. Довільне (добровільне) і мимовільне (вимушене) безробіття. Рівень безробіття.

Види (форми) безробіття: фрикційне, структурне і циклічне безробіття. Проблема гістерезису. Гіпотеза «природного» рівня безробіття М. Фрідмана. Поняття «повної зайнятості». Тенденція до збільшення «природного» рівня безробіття в довгостроковому періоді.

Соціально-економічні наслідки безробіття: зниження рівня життя, уповільнення демографічних процесів, втрата кваліфікації, зростання злочинності, розхитування моральних засад, бродяжництво, неефективна міграція робочої сили.

Взаємозв'язок динаміки ВВП і безробіття. Закон А. Оукена.

Безробіття в макроекономічних моделях ринку праці. Безробіття в інтерпретації неокласичної школи. Кейнсіанська (некейнсіанська) теорія безробіття.

Сучасні моделі ринку праці. Модель номінальної жорсткої заробітної плати (Дж. М. Кейнс). Модель неправильних уявлень працівників. Модель неповної інформації Р. Лукаса. Теорія неявних контрактів. Теорія ефективної заробітної плати. Модель Шапіро–Стігліца. Модель інсайдерів–аутсайдерів.

Роль держави та профспілок на ринку праці. Біржа праці. Роль активних заходів регулювання ринку праці. Особливості сучасного українського ринку праці.

Поняття інфляції. Причини виникнення та фактори розвитку інфляції. Інфляція як процес зниження купівельної сили грошей і як форма прояву порушень макроекономічної рівноваги. Види інфляції.

Форми інфляції: відкрита та прихована (подавлена), збалансована або керована і незбалансована. Види інфляції: помірна або повзуча, галопуюча і гіперінфляція.

Дефляція та дезінфляція. Бюджетний дефіцит та інфляція.

Особливості класифікації видів інфляції в Європейському Союзі.

Інфляція попиту: монетарні та немонетарні фактори.

Інфляція витрат (інфляція пропозиції).

Інфляційні очікування: статичні, адаптивні, раціональні. Зміна загального рівня цін і ефект А. а. Пігу.

Соціально-економічні наслідки інфляції. Інфляційний податок. Прогнозована (очікувана) і непрогнозована (несподівана) інфляція. Суспільні витрати прогнозованої інфляції: «витрати стоптаних черевиків», «витрати на меню», зниження економічної ефективності, порушення принципів оподаткування.

Основні наслідки непрогнозованої інфляції: перерозподіл багатства, зниження реальних доходів населення, розмивання соціальних програм. Особливості інфляції в Україні.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива А. Філіпса, її особливості в короткостроковому і довгостроковому періодах. Дилема економічної політики, закладена в кривій Філіпса. Пошук «соціально прийнятної» точки на кривій Філіпса.

Гіпотеза адаптивних очікувань і моделі Фрідмена–Фелпса. Гіпотеза раціональних очікувань (Р. Лукас, Т. Сарджент).

Динамічна модель AD-AS як інструмент аналізу інфляційних процесів. Стагфляція. Інфляційна інерція. Інфляційна спіраль.

Антиінфляційна політика держави. Активна і пасивна (адаптивна) політика. Кейнсіанський і монетаристський напрямки антиінфляційної політики.

Антиінфляційна політика в Україні.

Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці

Необхідність та доцільність державного втручання в економіку. Роль держави у встановленні рамкових умов функціонування ринкової економіки. Основні економічні функції держави.

Зовнішні ефекти (екстерналії). Природа зовнішніх ефектів. Приватні і зовнішні витрати. Суспільні (соціальні) витрати. Приватна, зовнішня і суспільна вигода.

Форми прояву зовнішніх ефектів: негативні і позитивні екстерналії. Причини виникнення зовнішніх ефектів. Зовнішні ефекти та ефективність. Теорема Коуза-Стіглера.

Способи регулювання зовнішніх ефектів. Трансформація зовнішніх граничних витрат у внутрішні. Адміністративні та економічні заходи регулювання зовнішніх витрат і вигод.

Регулювання негативних зовнішніх ефектів. Політика в області контролю за забрудненням навколишнього середовища. Гранично допустима концентрація і стандарти шкідливих викидів. Корируючі податки. Регулювання позитивних зовнішніх ефектів за допомогою стимулювання попиту або пропозиції благ. Субсидії.

Труднощі, що виникають при регулюванні зовнішніх ефектів.

Суспільні блага і принципи їх класифікації. Характеристика чистих суспільних благ: властивості невиключеності і вибірковості у споживанні. Чисті приватні блага.

Блага спільного споживання (загальні блага). Колективні блага. Суспільні блага, що переважуються. Клубні блага.

Особливості попиту на суспільні блага. Ефективний обсяг суспільного блага. Проблема «безбілетника». Можливості ринку та держави у наданні суспільних благ.

Теорія суспільного вибору: аналіз закономірностей в умовах демократичного правління. Концепція Дж. Б'юкенена. Принципи прийняття політичних рішень. Неefективність голосування за принципом більшості. Парадокс голосування. Теорема виборця-центриста.

Причини неефективності участі держави. Внутрішні джерела неефективності. Тиск електорату, лобіювання. Система логролінга. Пошук політичної ренти і виникнення корупції. Опортуністична поведінка чиновництва. Бюрократизм і проблеми формування конституційної економіки. Необхідність порівняння витрат і вигод при виборі механізму надання суспільних благ.

Роль держави у встановленні рамкових умов функціонування ринкової економіки. Створення і регулювання правової (закони, стандарти, правила та ін.) та інституційної (суди, арбітраж, поліція, центральний банк тощо) економічної середовища. Формування економічного клімату (податки, субсидії, норми амортизації, мито та ін). Необхідність підтримання конкурентного середовища і антимонопольна політика.

Макроекономічна політика держави: сутність, цілі, інструменти, основні напрями. Вибір пріоритетів. Короткострокова і довгострокова економічна політика.

Види макроекономічної політики. Стабілізаційна політика. Індикативне планування.

Проблема реалізації економічних функцій держави. Ефективність макроекономічної політики. Фактори, що ускладнюють проведення ефективної економічної політики. Суперечливість цілей, обмеженість інструментів, тимчасові лаги. Коротко– та довгострокова ефективність макроекономічної політики.

Тема 10. Фіскальна політика

Фінансові ресурси. Зв'язок між обсягом фінансових ресурсів і станом суспільства. Суспільні фінанси: сутність, основні функції (алокація, перерозподіл, стабілізація), форми. Формування фінансових ресурсів: проблема узгодження інтересів.

Державні фінансові ресурси: проблеми формування і витрачання. Різні підходи до вироблення рішень про використання державних ресурсів.

Фінансова система держави та її особливості. Взаємозв'язок фінансової системи зі структурою державної влади. Загальна схема фінансового устрою України. Державні і муніципальні фінанси. Централізовані і децентралізовані фінанси.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика держави і її цілі. Дискреційна і недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Основні інструменти фіскальної політики. Короткострокові і довгострокові цілі бюджетно-податкової політики.

Бюджетна система як центральна ланка фінансової системи: поняття, структура, рівні, принципи, функції, інститути. Міжбюджетні відносини.

Державний бюджет: основні статті доходів та витрат. Трансферти, дотації, субвенції, субсидії. Бюджети позабюджетних фондів. Консолідований бюджет. Вбудовані автоматичні стабілізатори. Казначейське виконання бюджету.

Бюджетний дефіцит і профіцит. Способи регулювання бюджетного дефіциту. Боргове фінансування дефіциту бюджету. Еквівалентність Барро-Рікардо. Накопичення державного боргу. Структура боргу. Боргова криза. Проблема державного боргу, її особливості в Україні.

Проблема збалансованого державного бюджету. Теорема Т. Хаавельмо.

Щорічне та циклічне збалансування бюджету. Концепція функціональних фінансів.

Внутрішній і зовнішній державний борг, способи його регулювання: різноманіття підходів. Форми обслуговування державного боргу. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту і державного боргу.

Бюджетно-податкова політика та мультиплікатори державних витрат, податків та збалансованого бюджету.

Дилема проведення бюджетно-податкової політики: активна або пасивна. «Критика» Р. Лукаса.

Основні напрями модернізації державних фінансів. Проблема управління результатами.

Особливості фінансової та бюджетної систем в Україні. Бюджетний кодекс України.

Економічна теорія оподаткування. Основні функції податків. Податкова система: сутність, структура, рівні, суб'єкти і об'єкти оподаткування. Принципи, функції, форми і цілі оподаткування.

Система податків і зборів. Класифікація податків: суб'єктів і об'єктів оподаткування, механізму стягнення, за характером податкових ставок.

Прямі і непрямі податки. Проблема розподілу податкового тягара. Основні види податків.

Взаємозв'язок між величиною ставки податків і надходженням коштів у державний бюджет. Крива А. Лаффера.

Особливості податкової системи в Україні.

Тема 11 .Монетарна політика

Грошово-кредитна політика: цілі і інструменти. Кінцеві та проміжні цілі.

Пропозиція грошей центральним банком. Грошова база. Грошовий мультиплікатор.

Прямі інструменти кредитної політики (ліміти кредитування, пряме регулювання процентної ставки). Непрямі інструменти кредитної політики: операції на відкритому ринку, зміна норми обов'язкових резервів, зміна облікової ставки (ставки рефінансування).

Кредитно-грошовий трансмісійний (передавальний) механізм: теоретичні уявлення, ланцюжок наслідків. Непрямий характер впливу кредитно-грошової політики.

Стимулююча та стримуюча кредитно-грошова політика. Жорстка і гнучка монетарна політика. Кредитна експансія і кредитна рестрикція: політика «дешевих» і «дорогих» грошей.

Відмінності кейнсіанського та монетаристського підходів до кредитно-грошової політики. «Грошове правило» М Фрідмена.

Сучасний монетаризм. Основні напрямки грошово-кредитної політики Національного банку України.

Тема 12. Економічне зростання

Економічне зростання і розвиток.

Довготривалі тенденції зростання ВВП (ЧВП) в сучасних економіках. Економічне зростання як спосіб вирішення соціально-економічних проблем і задоволення нових потреб.

Основні показники вимірювання економічного зростання: коефіцієнт зростання, темп зростання, темп приросту.

Екстенсивний і інтенсивний типи економічного зростання. Якість економічного зростання. Інноваційна економіка.

Фактори економічного зростання. Виробнича функція Кобба-Дугласа. Фактори пропозиції (природні ресурси, трудові ресурси, капітал, технології). Фактори попиту (рівень економічної активності, циклічні коливання). Фактори розподілу (мотивація праці, соціальна стабільність). Взаємозв'язок факторів пропозиції та максимального можливого розміру ВВП. Вплив факторів попиту і розподілу на співвідношення реального і максимального ВВП.

Особлива роль фактора праці. Складові зростання трудовитрат: число зайнятих, кількість робочих годин у розрахунку на людину. Складові зростання продуктивності праці: освітній рівень, технічний прогрес, інвестиції, ефективність використання ресурсів, зміна природних ресурсів.

Результати економічного зростання: позитивні і негативні. Стійкість економічного росту.

Еволюція наукових підходів до дослідження економічного зростання. Моделі рівноважного економічного зростання. Модель Р. Харрода. Модель Е. Домара. Ефекти мультиплікатора та акселератора.

Неокласична модель Р. Солоу. Базові передумови. Траєкторія збалансованого зростання. Інвестиції, зростання населення і випуск. Роль науково-технічного прогресу. Інвестиції та оптимальне споживання, довгострокову рівновагу. «Золоте правило» нагромадження Е. Фелпса. Включення технічного прогресу в моделі економічного зростання.

Модель технічного прогресу Д. Хікса. Нейтральний, капітало- і трудозберігаючий НТП. Виробнича функція з урахуванням НТП: екзогенний і ендегенний варіанти.

Нові моделі економічного зростання: роль людського капіталу. Модель П. Ромера. Якість економічного зростання.

Негативні сторони економічного зростання: порушення екології, глобальна нестійкість, виробництво заради виробництва, зниження якості життя.

Концепція сталого економічного розвитку. Основні проблеми переходу України до стійких темпів економічного зростання: недоробка концептуальних моделей для практичної реалізації національних проєктів, недостатнє опрацювання інституційної основи для вирішення існуючих проблем, нечіткість владних повноважень, залежність дієвості муніципального управління від реального стану конкретних регіонів, що відрізняються за економічними і соціальними показниками.

Можливі шляхи вирішення проблеми диспропорцій економічного зростання для української економіки. Перехід України на інноваційний шлях розвитку: розробка концептуальних моделей і практика реалізації національних проєктів.

Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці

Світове господарство, його сутність, основні етапи еволюції. Міжнародний поділ праці. Показники, що визначають економічний потенціал країн і їх місце у світовій системі господарства.

Основні форми міжнародних економічних відносин. Міжнародні потоки товарів, послуг, капіталу і робочої сили.

Теорії міжнародної торгівлі. Обґрунтування лібералізації міжнародної торгівлі. Фритредерство та протекціонізм: переваги та суперечності.

Концепції міжнародної торгівлі: меркантилістів, фізіократів, класичні теорії А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. Ст. Мілля, неокласична теорія Хекшера-Оліна-Самуельсона. Вигоди вільної торгівлі.

Аргументи на користь протекціонізму. Проблема конкурентоспроможності української економіки.

Відкрита економіка: поняття та різновиди. Основні показники відкритої економіки: зовнішньоторговельна квота у ВВП, частка експорту в обсязі виробництва, частка імпорту в споживанні, частка іноземних інвестицій по відношенню до внутрішніх інвестицій.

Дилема економічної політики в умовах відкритої економіки: внутрішня і зовнішня рівновага. Модель внутрішньої і зовнішньої рівноваги в умовах фіксованого обмінного курсу. Модель відкритої економіки Манделла-Флемінга.

Державне регулювання зовнішньої торгівлі. Тарифні і нетарифні бар'єри.

Платіжний баланс: поняття, структура та принципи складання. Регулювання платіжного балансу. Дефіцит і криза платіжного балансу. Платіжний баланс та зовнішньоекономічна діяльність України.

Валюта, її види і конвертованість. Валютний ринок. Валютні курси, динаміка валютних курсів. Основні типи обмінних курсів валют. Паритет купівельної спроможності.

Еволюція міжнародної валютної системи та її сучасний стан. Валютні резерви НБУ.

Глобалізація світової економіки: чинники, напрями, етапи. Новий міжнародний поділ праці. Науково-технічна революція та формування постіндустріального суспільства. Формування глобальних систем: фінансової, інформаційної, просування товарів і послуг.

Ризики глобалізації. Вплив глобалізації на вибір стратегії національної економіки та економічних реформ в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ до макроекономіки	8	2	2			4						
Тема 2. ВВП та його вимірювання	12	4	4			4						
Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS	12	4	4			4						
Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест	8	2	2			4						
Тема 5. Грошовий ринок та банківська система	8	2	2			4						

Тема 6. Модель Хікса IS-LM	8	2	2			4						
Тема 7. Макроекономічна нестабільність	12	4	4			4						
Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття	8	2	2			4						
Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці	8	2	2			4						
Тема 10. Фіскальна політика	8	2	2			4						
Тема 11. Монетарна політика	8	2	2			4						
Тема 12. Економічне зростання	10	2	2			6						
Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці	10	2	2			6						
Усього годин	120	32	32			56						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ до макроекономіки	2
2	Тема 2. ВВП та його вимірювання	2
3	Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS	2
4	Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест	2
5	Тема 5. Грошовий ринок та банківська система	2
6	Тема 6. Модель Хікса IS-LM	2
7	Тема 7. Макроекономічна нестабільність	4
8	Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття	4
9	Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці	4
10	Тема 10. Фіскальна політика	2
11	Тема 11. Монетарна політика	2
12	Тема 12. Економічне зростання	2
13	Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

Вид самостійної роботи	Всього годин		Форми контролю
	денне	заочне	
1. Самостійне вивчення окремих тем	20		Усне (письмове) опитування
2. Підготовка рефератів, доповідей за індивідуальними завданнями	3		Перевірка рефератів, доповідей, обговорення у групі

3. Пошук відповідей на контрольні запитання з вивченої теми			Перевірка конспектів, оглядів літератури
4. Виконання тестових завдань	13		Перевірка тестових завдань
5. Виконання самостійної (контрольної) роботи	4		Рішення завдань і вправ. Перевірка письмової роботи
Загальний обсяг	56		

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання для студентів денної форми навчання передбачає виконання курсової роботи, яка дозволяє студентам набути навичок практичного виконання економічних розрахунків, застосування набутих теоретичних знань, принципів та методів макроекономічного аналізу для обґрунтування оптимальних рішень основних макроекономічних суб'єктів.

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Кожному студенту видається окремий варіант завдання.

7. Методи контролю

Тип контролю	Форма контролю	періодичність
Поточний	Тести	щотижня
	Контрольна робота №1	8 тиждень
	Контрольна робота №2	15 тиждень
Підсумковий	Іспит	сесія

Теоретичні питання для перевірки знань студентів

1. Предмет макроекономіки. Відмінність макроекономіки від мікроекономіки. Основні макроекономічні проблеми.
2. Методи макроекономічного аналізу. Макроекономічні моделі, їх показники і види.
3. Модель кругообігу продукту, витрат і доходів. Основні макроекономічні потоки. Основне макроекономічне тотожність. Ін'єкції і вилучення. Сукупні інвестиції і сукупні заощадження.
4. Особливості макроекономічних показників. Потоки і запаси. Номінальні та реальні змінні.
5. Основні показники сукупного продукту і сукупного доходу, та їх співвідношення. Валовий внутрішній продукт та методи його вимірювання. Номінальний і реальний ВВП. Індекси цін.
6. Неокласична виробнича функція та її властивості.
7. Основне рівняння динаміки в моделі Солоу
8. Стаціонарне стан і перехідна динаміка в моделі Солоу.
9. Умовна конвергенція в моделі Солоу.
10. Ринок товарів і послуг та його особливості. Сукупний попит і його структура.

11. Завдання міжчасового вибору споживача. Ефект доходу та заміщення. Графічна ілюстрація.
12. Висновок функції заощадження в двохперіодній моделі міжчасового вибору.
13. Функції споживання, заощаджень і інвестицій Кейнса. Модель «Кейнсіанського хреста».
14. Умови рівноваги у моделі кейнсіанського хреста та механізм відновлення рівноваги. Рецесійний та інфляційний розриви в моделі.
15. Ефект мультиплікатора. Види мультиплікаторів.
16. Фіскальна політика, її види та наслідки. Механізм фіскальної політики.
17. Крива IS: алгебраїчний висновок і графічне побудова, нахил та зрушення кривої.
18. Фінансовий ринок і його структура. Закон Вальраса для фінансового ринку. Грошовий ринок і його особливості. Функції та види грошей.
19. Види попиту на гроші. Трансакційний і спекулятивний мотиви попиту на гроші та їх чинники. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна.
20. Пропозиція грошей та види грошових агрегатів. Центральний банк і його функції. Комерційні банки і їх операції. Види банківських резервів.
21. Створення грошей комерційними банками. Депозитний і кредитний мультиплікатори. Грошова маса та грошова база. Грошовий мультиплікатор.
22. Рівновага грошового ринку та механізм її встановлення. Теорія переваги ліквідності.
23. Монетарна політика, її цілі та інструменти. Механізм грошової трансмісії. Наслідки монетарної політики.
24. Крива LM: алгебраїчний висновок і графічне побудова, нахил та зрушення кривої.
25. Модель IS-LM, її передумови, основні положення та аналітичні можливості. Умови та оцінка ефективності фіскальної та монетарної політики у закритій економіці за допомогою моделі IS-LM.
26. Особливі випадки у моделі IS-LM. Ліквідна та інвестиційна пастки. Класичний випадок.
27. Платіжний баланс і його основні розділи. Рахунок поточних операцій і рахунок руху капіталу.
28. Валютний ринок. Попит, пропозиція та їх чинники. Рівновага на валютному ринку.
29. Валютний курс та його види. Номінальний і реальний валютний курс. Теорія паритету купівельної спроможності. Фактори, що впливають на реальний валютний курс.
30. Модель Манделла-Флемінга: її передумови, основні положення, рівняння і висновки.
31. Теорія паритету процентних ставок.
32. Ринок праці в моделі повної зайнятості та його рівновага та існування безробіття в економіці повної зайнятості.
33. Сукупний попит і сукупна пропозиція в економіці повної зайнятості. Модель IS-LM-FE як модель AD-AS економіці повної зайнятості.
34. Макроекономічна політика в економіці повної зайнятості.
35. Проста і модифікована крива Філіпса.
36. Короткострокова і довгострокова крива Філіпса та ринок праці в умовах адаптивного механізму формування очікувань.
37. Взаємозв'язок між сеньоражем та інфляцією.

Приклад завдань контрольної роботи

Завдання 1.

Розгляньте вплив стимулюючої фіскальної політики на ставку відсотка і випуск у моделі з гнучкими цінами та заробітними платами за умови, що

- А) збільшення державних витрат фінансується за рахунок акордних податків
- Б) збільшення державних витрат фінансується за рахунок позик на внутрішньому ринку
- В) збільшення державних витрат фінансується за рахунок позики у Центрального банку

Завдання 2.

Покажіть, що парадокс заощадження в економіці з гнучкими цінами та заробітними платами відсутній

Завдання 3.

Розгляньте вплив стимулюючої монетарної політики на випуск, ставку відсотка і ціни

- А) у припущенні, що адаптивні очікування
- Б) у припущенні, що раціональні очікування

Завдання 4.

Припустимо, що в Україні один робітник здатний справити 5 комп'ютерів за тиждень, а в США один робітник виробляє 25 комп'ютерів за тиждень. Ціна комп'ютера на світовому ринку 100\$.

А) Нехай вся виручка фірми витрачаються на зарплату, розрахуйте щотижневу заробітну плату робітника в Росії і в США.

Б) Припустимо також, що заробітні плати в торгуемом і неторгуемом секторах однакові, якими будуть зарплати лікарів в економіці Росії і США.

В) Якщо лікар готовий прийняти 50 клієнтів і в Росії і в США за тиждень, яка буде вартість візиту до лікаря в Росії і в США?

Г) Розрахуйте вартості кошика товарів у Росії і США, в припущенні, що вона складається з 1 комп'ютера і 5 походів до лікаря. Виконується Паритет Купівельної Спроможності?

Завдання 5.

Припустимо, що ставки відсотка за тримісячними державними облігаціями в ЄС 4%, в США 2%. Інвестори очікують, що через рік курс долара буде становити 1,57\$ за євро. Сьогодні курс долара 1,59\$ за євро

А) Припустимо, що ФРС США ухвалила рішення про зниження ставки відсотка до 1%. Як зміниться курс долара сьогодні при незмінних очікуваннях, щоб виконувався паритет процентних ставок

Б) Припустимо, що на ринок прийшли новини про погіршення ситуації в економіці США, інвестори очікують подальшого падіння долара до 1,7\$ євро за рік. Як зміниться валютний курс сьогодні, щоб паритет процентних ставок виконувався.

Завдання 6.

В економіці виробнича функція задана як $Y = K^{0,5} * L^{0,5}$. Темпи зростання населення дорівнюють 5%, амортизація дорівнює 5%. Розрахуйте норму заощаджень за умови, що стаціонарний рівень капіталу на одиницю праці дорівнює 2. Як зміниться рівень доходів на душу населення та рівень споживання на душу населення при збільшенні норми заощаджень в два рази? у три рази? Відповідь проілюструйте.

Чи вірні наступні твердження? Відповідь поясніть.

1. Якщо знижуються трансферти або підвищується податкова ставка, крива IS стає більш крутою, тому ефективність фіскальної політики збільшується.

2. Стимулююча монетарна політика не робить вплив на економіку в середньостроковому періоді.

3. Зміна державних закупівель надасть більш сильний вплив на заощадження в економіці, в якій інвестиції залежать від доходу, порівняно з економікою, в якій інвестиції автономні.

4. Коли центральний банк продає облігації на відкритому ринку, зростає грошовий мультиплікатор, готівка та резерви збільшуються і ставки відсотка по облігаціях падають.

5. Політика дезінфляції може відбуватися без втрат для суспільства.

6. Якщо рівняння реального попиту на гроші $MD = 0,5Y - 15r$, то збільшення пропозиції грошей на 10 зрушить криву LM (по горизонтальній осі) на 15.

7. Зменшення пропозиції грошей збільшує інвестиції і споживання в короткостроковому і середньостроковому періоді.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота													Контроль ні роботи	Курсова робота	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1						Розділ 2							2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	14	20	60	40	100
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2					

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

Абель Э. Бернанке Б. Макроэкономика. 5-е изд.- СПб: Питер, 2008.
Бланшар О. Макроэкономика. 3-е изд.- М.: ИД ГУ-ВШЭ, 2010.

Допоміжна література

- Бурда М., Виплош Ч. Макроэкономика: Учебник – 2-е изд./Пер. с англ. – СПб.: Судостроение, 1998.
Дорнбуш Р., Фишер С. Макроэкономика /Пер. с англ. – М.:Изд.МГУ: Инфра – М, 1997.
Истерли У. Приключения и злоключения экономиста в тропиках. 2010.
Канов В.И. Макроэкономика – 2: Учебное пособие. – 3-е изд. – Томск: Изд-во НТЛ, 2011.
Макроэкономика: учеб. пособие для бакалавров/Р.М.Гусейнов, В.А. Семенихина. – М.: Издательство «Омега-Л»,2014. – 254с.
Макроэкономика: учебник для бакалавров/ А.В. Аносова, И.А.Ким, С.Ф. Серёгина; под ред. С.Ф. Серёгиной.2е изд. М.:Издательство Юрайт,2013. – 521с.
Макроэкономика: учебник и практикум для прикладного бакалавриата/ под ред. Г.А.Родиной – М: Издательство Юрайт, 2016. – 462с.
Мэнкью Н. Г. Макроэкономика. Пер. с англ. – М.: Изд. МГУ,1994.
Сакс Дж. Б., Ларрен Ф. Б. Макроэкономика. Глобальный подход: Пер. с англ. – М: Дело, 1996.
Самуэльсон, Пол Э., Нордхаус, Вильям Д. Экономика, 18-е изд. Пер. с англ. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007.
Серёгина С.Ф., Ким И.А., Аносова А.В.: Макроэкономика: учебник для бакалавров Юрайт-Издат, 2013.
Хейне П. Экономический образ мышления. - Пер. с англ. – М.: Новости,1991.
Aghion P. Howitt P. Economic Growth. 2009.
Romer, David. Advanced Macroeconomics/ David Romer.- 2nd ed. p.cm., 2001.
Weil D. Economic Growth. Pearson. 2013

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Офіційний сайт Антимонопольного комітету України www.amc.gov.ua
Офіційний сайт Верховної Ради України www.rada.gov.ua
Офіційний сайт Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua
Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України www.me.gov.ua/
Офіційний сайт Національного банку України – www.bank.gov.ua
Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку www.ssmc.gov.ua
Урядовий портал www.kmu.gov.ua